

*Січкач С. А.,
ORCID ID: 0000-0001-6262-2831
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри практичного мовознавства
факультету української філології
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

*Денисюк І. А.,
ORCID ID: 0000-0001-8641-3444
старший викладач кафедри практичного мовознавства
факультету української філології
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті зазначено актуальність вивчення емоційної компетентності особистості на сучасному етапі; представлено теоретичний аналіз понять «емоційність» та «емотивність»; подано характеристику емоційної та емотивної компетентності особистості із зазначенням ознак, що розмежовують ці категорії. Формування емоційної компетентності мовної особистості відбувається через життєвий досвід і реальні комунікації в рамках конкретної культури. У науковій розвідці розглянуто проблему емоційної складової частини в процесі навчання української мови, обґрунтовано необхідність вивчення й використання емоцій на уроці для розкриття емоційного потенціалу учнів і формування у них емоційної компетентності.

У статті використані теоретичні методи, такі як системний аналіз, систематизація та узагальнення теоретичних положень для з'ясування алгоритму формування емоційної компетентності засобами української мови, та емпіричні методи, такі як спостереження, опитування для висвітлення емоційного інтелекту засобами української мови.

У дослідженні подано докладне визначення понять «емоції», «емоційний інтелект», «емоційна компетентність», описано їх роль та функції в процесі навчання, наведено приклади формування емоційної компетентності засобами мови. Констатовано, що емоційний інтелект як здатність усвідомлювати свої емоції та емоції інших дає змогу керувати своїми емоціями та емоціями іншого, на основі чого можна будувати взаємодію. Високий емоційний інтелект сам по собі може й не бути надійним провісником успішності в роботі. Здатність чітко розпізнати, що відчуває інша людина, дає можливість розвинути такі компетенції, як уміння впливати на інших людей і надихати їх. Подібним чином людям, які краще здатні керувати своїми емоціями, легше розвивати такі компетенції, як ініціативність і здатність працювати в стресовій ситуації. Саме аналіз емоційних компетенцій необхідний для прогнозу успішності в роботі.

Зроблено висновок, що засобами української мови, використовуючи можливості EQ, педагог має змогу удосконалити або іноді навіть створити налагоджену і зрозумілу систему сприйняття, яка дасть змогу ефективно взає-

модіяти з учнями, вчити їх правильно сприймати критику, розпізнавати почуття дорослих та однолітків, адекватно відповідати на них. Емоційна компетентність дітей, сформована на уроках мови, допомагає розуміти їм свій внутрішній стан, керувати ним і спрямовувати власні емоції на те, щоби досягнути поставлених цілей.

Ключові слова: емоційна компетентність, емоційний інтелект, процес навчання, емоція, емоційна складова частина, мотивація.

Постановка проблеми. Новітні дослідження показують, що успішність дорослої людини в суспільстві визначається не стільки академічними знаннями і рівнем загального інтелекту (IQ), скільки вмінням керувати своїм емоційним станом і передбачати реакції оточуючих (EQ). Тим часом у сучасній школі приділяється мало уваги розвитку відповідних знань, умінь та навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вивчення емоцій та їх ролі в навчанні приділялась увага з часів Аристотеля, який, як і багато інших філософів, визначав провідну роль свідомості, а емоції вважав другорядними та марними, тому емоції посідали менш важливе місце в науці порівняно з розумом, а впродовж тривалого часу вважалося, що емоції і засвоєння навчального матеріалу несумісні. Проте згодом праці Д. Юма, Ч. Дарвіна і такі теорії, як когнітивні теорії емоцій М. Арнольд і Р. Лазаруса, теорія емоційного інтелекту Д. Гулман, нейрофізіологічний підхід А. Дамасіо сприяли підвищенню ролі емоцій у всіх сферах людської діяльності, зокрема освітньої.

Варто зауважити, що європейські вчені-дослідники окреслили функціональний вектор емоційного інтелекту, зокрема серед них особливо ґрунтовними та аналітичними є дослідження таких науковців, як П. Саловей, Дж. Мейер, Д. Карузо, Г. Гарднер, А. Саваф, Х. Вайсбах, Дж. Готтман. Емоційну складову частину особистості аналізували у своїх працях як зарубіжні представники педагогічної думки (І. Гербарт, Я. Коменський, Дж. Локк, І. Песталоцці), так і вітчизняні педагоги (І. Бех, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський).

Заслужують на увагу наукові розвідки, в яких детально розроблено концепцію емоційного інтелекту. На думку дослідників, конструювання емоцій засобами мови необхідне як для життя окремої особистості, так і для соціуму загалом (В. Зарицька, С. Понікаровська, Т. Шиян, Г. Березюк, Е. Носенко, О. Філатова) На думку українських дослідників, емоційний інтелект допомагає приймати рішення на основі відображення та осмислення емоцій, які мають для особистості певний зміст. У фокусі уваги інших авторів перебуває функціональне призначення: емоційний інтелект як здатність дає змогу використовувати емоції для адаптації до середовища, тоді як риса – це насамперед самооцінка власних емоційних здібностей.

Мета статті. Формування емоційної компетентності мовної особистості відбувається через життєвий досвід і реальні комунікації в рамках конкретної культури. Комуніканти передають засвоєні знання про емоції наступним поколінням, отже, емоції стають частиною національного інтелекту. Недостатня розробленість і пропагування методів навчання, спрямованих на розкриття емоційного потенціалу учнів, переважання раціоналізації процесу навчання й необхідність розвитку емоційної компетентності учнів зумовили актуальність нашого дослідження.

У статті використані теоретичні методи, такі як системний аналіз, систематизація та узагальнення теоретичних положень для з'ясування алгоритму формування емоційної компетентності засобами української мови, та емпіричні методи, такі як спостереження, опитування для висвітлення емоційного інтелекту засобами української мови.

Виклад основного матеріалу. Актуальною протягом усієї історії людського суспільства залишається проблема емоційної культури людини. Свідченням зростання інтересу дослідників до людських емоцій є виникнення поняття «емоційний інтелект». Загальновідомо, що показники інтелекту не дають змогу прогнозувати життєвий успіх, серед факторів, що його визначають, показник рівня інтелектуального розвитку не перевищує 20%. Нині набагато більш істотна роль надається емоціям [7]. Емоційна здатність – це здатність, яка визначає, наскільки добре людина може використовувати всі свої інші навички, зокрема інтелект. Виявляється, що вдосконалення логічного мислення та світогляду дитини не є основою його майбутнього успіху в житті.

Емоційність мовця є його природним інстинктом, мотиваційною основою його висловлювання через емоційно осмислену вербалізацію. Емоції мають природний, спонтанний характер, є відкритою демонстрацією почуттів [1]. Емоційна компетенція включає вміння людини усвідомити свої емоції і висловити їх; уміння бачити зв'язок між своїми і чужими думками, емоціями і вчинками; знання соціальних правил емоційної поведінки та реагування; знання способів і прийомів управління своїми або чужими емоціями, їх експресією, симулюванням, імітацією, приховуванням; знання основного словника їх номінацій; вміння розпізнавати їх у собі та в інших, а також розуміти їх, їх причини, особливо наслідки.

Сума навичок і здібностей людини розпізнавати емоції, розуміти наміри, мотивацію і бажання інших людей, а також свої власні, здатність керувати своїми емоціями та емоціями інших людей задля вирішення практичних завдань складає емоційний інтелект, або EQ (англ. "Emotional intelligence"). Це

поняття з'явилося як додаток до інтелекту в його традиційному розумінні. Якщо зазвичай інтелект ми пов'язуємо з такими речами, як розум, освіта, рівень IQ, то емоційний інтелект – це щось інше. Це здатність людини сприймати і використовувати емоційну інформацію, тобто отримувати або передавати її за допомогою емоцій.

Емоційний інтелект – це одне з найбільш популярних понять останнього десятиліття. Експерти Всесвітнього економічного форуму внесли його в топ-10 найбільш важливих навичок у 2020 році. На сайті Amazon.com за запитом "emotional intelligence" можна виявити більше 6 000 покликань. Якщо емоційний інтелект нерозвинений, людині дуже важко розпізнавати свої емоції і зчитувати стан інших людей.

Компонентами емоційної компетенції є [8] саморегуляція, рефлексія, емпатія, самомотивація, комунікація і самоконтроль. Кожен повинен володіти здібностями регулювання своїх емоцій, впливаючи на себе за допомогою слів, думок або регулювання дихання й тону м'язів; повинен володіти саморегуляцією.

Саморегуляція – це вміння регулювати свій емоційний стан, керувати почуттями, тримати їх у певній рамці, вміння заспокоювати самого себе, позбавлятися від тривоги і дратівливості, здатність моментально приходити до тями після несприятливих життєвих ситуацій і прикроців.

Рефлексія та емпатія обов'язкові для вдосконалення своєї діяльності та розвитку особистості. Вони вважаються характерними властивостями емоційного інтелекту педагога. Рефлексія є процесом сприйняття саморозвитку.

Емпатія є духовним єднанням особистостей, розумінням і сприйняттям проблем іншої людини як власних, тимчасовим отождоленням з нею. Емпатія ґрунтується на механізмах наслідування емоцій іншої особистості [8].

Самоконтроль – це процес управління собою. Він визначається як можливість контролю дестабілізуючих чи тих, які приносять шкоду, емоцій і вважається основним компонентом емоційного інтелекту. Збереження емоційного балансу є важливим завданням як педагога, так і учня. Наявність такого балансу ліквідує напругу, страх або гнів, вони не впливають на ясність мислення [11]. З психологічної точки зору, сутність повного самоконтролю емоцій залежить від уміння не піддаватися прагненню здійснення чого-небудь, оскільки всі емоції приводять до якоїсь дії [10]. Розвиток цієї компетентності – це складна робота, але саме ця робота дає найбільші результати, саме вона підвищує особисту ефективність.

За допомогою мови учні можуть вибирати різні варіанти представлення власних емоцій, такі як номінація, висловлювання, опис, імітація, симулювання, приховування, коментування того, що відчувають. Емоційне забарвлення мови й мови як предмета наукового аналізу стосується вивчення як фундаментальних проблем (мова і мислення, мова і пізнання, мова і свідомість, мова і когнітивний контроль), так і прикладних (мова і комунікація, мова і дискурс, мова і вплив). Емоції є однією з головних складових частин вербального і невербального аспектів мовної особистості.

Адекватно висловити емоцію словами неймовірно важко, і вербальне вираження емоцій є окремою проблемою у вивченні психології мови та мови як засобу спілкування й шкільного предмета. Проблема мови емоцій отримала статус окремого наукового напрямку в психолінгвістиці емоцій під назвою «емотіологія».

Базуючись на тому, що емоційність є обов'язковою властивістю і якістю мовної особистості (як людини), що регулює процеси породження смислів та формування прагматики висловлювань, Н. Орлова [3, с. 156] визначає емоційність як інстинктивний незапланований прояв емоцій. На думку В. Шаховського, емоційна компетенція включає [5, с. 138] вміння людини усвідомити свої емоції і висловити їх; вміння бачити зв'язок між своїми і чужими думками, емоціями і вчинками; знання соціальних правил емоційної поведінки і реагування; знання способів і прийомів керування своїми або чужими емоціями, їх експресією, симулюванням, імітацією, приховуванням; знання основного словника їх номінацій.

Алгоритм розвитку та вдосконалення емоційної компетентності учнів за допомогою мовних засобів передбачає застосування комплексу завдань, вправ, тренінгових елементів, арт-уроків та найпростіших технік і вправ [9]. Зупинимося на кількох рекомендаціях. Першим кроком у розвитку емоційної компетентності має стати усвідомлення власних емоцій учнями.

Особливо це актуально для тих дітей, які постійно пригнічують і витісняють свої емоційні переживання. Щоб усвідомити емоції, які вони переживають протягом дня, тижня, рекомендується вести «Щоденник емоцій» (М. Козлов), у якому слід регулярно фіксувати такі моменти: подія, яка викликала емоцію, прояви емоції, назва самої емоції і характер поведінкової реакції. В результаті ведення щоденника дитина дізнається факти свого емоційного стану; емоційний стан стає більш позитивним і стабільним; дитина починає розуміти, які саме події життя знижують її емоційний стан. Це дає їй змогу зробити правильні висновки, а реагування на негативні ситуації стає більш конструктивним.

Для більш ефективного усвідомлення власних емоцій та їх називання можна використовувати вправу «Емоційний словник». Протягом трьох хвилин слід записувати слова, вирази, звороти мови (будь-які), які дають змогу точно висловити почуття. Записати їх треба у два стовпці: позитивні та негативні.

Після цього слід звернути увагу на кількість слів. Більше 30 слів свідчать про те, що словниковий запас дитини дає змогу диференційовано висловлювати почуття; це є передумовою того, що її емоційні переживання будуть зрозумілі навколишніми. 20–30 слів свідчать про те, що дитина може по-різному висловити свої почуття, проте тренування не буде зайвим; менше 10 слів – дитині необхідне тренування в натуральному вираженні почуттів.

Варто звернути увагу дітей на те, яких емоцій у них більше, позитивних або негативних. Це характеризує їх як особистості, їхнє ставлення до життя. Навчитися керувати емоціями – це навчитися виражати їх прийнятними способами, зокрема негативні емоції.

Для того щоб назвати емоцію, необхідно мати досить багатий емоційний словник. Зміст цього емоційного словника залежить від представленості цієї емоції в мові. Емоція більшою чи меншою мірою представлена в мові залежно від того, наскільки важливою і бажаною вона вважається в тій чи іншій культурі. Наприклад, «Алфавітний словник індивідуально-авторських найменувань із семантикою «емоція», «почуття» в українській поезії ХХ – ХХІ сторіччя» подає такі варіації окремих лек-

сем на позначення емоцій: «*Біль-самота, ім., ж. р., ...і вже ти, як цятка, і вже над п'ятьмою / спалахуєш зойками біль-самоти. (Стус3:18 # 1972–1980); Біль-страха, ім., ч. р., Не минути болі-страхи / Блискавки – як ніж. (ЕБ4:52); Біль-тривога, ім., ч. р., Коли піду і... не вернусь, / Хай вас не мучить біль-тривога. (АГр:86 # 22.12.1988); Біль-тягар, ім., ч. р., Рух сонячних мачів і власний жар, / І гострі леза слів і тавра мови / Скував коваль в крицеві згустки-сплави / Й замурував у них свій біль-тягар. (ОВедм 2:49); Біль-цвях, ім., ч. р., Ніжність, звалтована світом, / Вчуваючи в серці біль-цвях, / Сонцем розкрито світить... (ГЦ2:139).*

Протилежне за значенням емоції слово «щастя» представлено в українській мові широким спектром лексичних комбінованих сполук. *Місто-нещастя, ім., с. р., В найостаннішу мить перед вводом у тіло наркозу / Прокричу крізь легені: «Люблю тебе, місто-нещастя...» (А. Свентах: НМД-2008: 38 # ~2000-і); Молодоцвіття, ім., с. р., Блукаєш / пустелю моїх молодощів, як біла тінь суворой скорботи. (Стус2:52 # 1972–1980); Надсьомонебесний, прикм., Народити у душах / Надсьомонебесний рай. (ОП2:19 #~2009); Незграбно-щасливий, прикм., Йтиму боса, / Як доля незграбно-щаслива... (О. Рута: Київ-95. – № 7–8:49); Нещасливий, дієсл., ми проколені потребою любови / нещасливий нас потреба щастя... (ББой:158); Нещастя-горенько, ім., с. р., Не обминуло її їхню хату / Нещастя-горенько тоді. (ББор2: 140); Орач-щасливець, ім., ч. р., А виїде орач-щасливець, / Ногами стане міцними, / Засмаглий, не хворобливий, / Занурить леміш у ниву. (Бабій11:31); Передщастя, ім., с. р., Ця любов була схожа / На таїнство перших причасть. / Кожен ранок був ніччю. / Кожна ніч була передоднем. / Кожен день був жагучим чуттям передщасть. (ЛК: 314 #~1989); Піднесено-щасливий, прикм., Вона таки піднесено-щаслива / Біжить розхристана з довірою в очах. (ОГ:30); Рознеісаний, прикм., І як же ту блідороту неміч / ти брала собі, рознеісана, на ніч? (ЛК1:64)*

Національна мова певною мірою формує навколишню реальність. Це означає, що ми можемо бути сліпі до явищ або концепцій, для яких у нас немає слів. Так, в італійській мові існує слово “fiero”, що означає задоволення від зустрічі зі складним завданням. Однак назви для такої емоції не виявлено ні в англійській, ні в українській мовах. Емоція, позначена в мові словом «відчай», має низку синонімів, зокрема «безвихідність», «безнадія», «безпросвіток», «безпорадність».

Багатство емоційного словника дитини залежить від емоційного тезаурусу батьків. Бідність емоційного словника матері веде до формування у дитини особливого типу свідомості і мислення, в якому емоційне життя представлено мало. Якщо ж батьки здатні розпізнати негативні емоції своєї дитини і допомагають впоратися з ними, то у неї з часом виробляється здатність регулювати свої емоції, що виражається в її позитивній поведінці.

Наступний етап управління емоціями полягає в розширенні або обмеженні потоку емоційної інформації. Так, захисна, що обмежує емоційний досвід, стратегія супроводжується думками типу «Не думай про це», «Це не заслугоує моєї уваги», «Я не реагую». Навпаки, такі думки, як «Дізнайся про це більше», «Відкрий себе для цього почуття», свідчать про відкритість свідомості для потоку емоційних переживань. Коли дитина вважає за краще стратегію відкритості емоційним подіям, вона більшою мірою здатна співпереживати оточуючим.

Розпочати розвивати або вдосконалювати емоційну компетентність можна з найпростіших технік і вправ. Вправи на емоційний інтелект для учнів передбачають концентрацію їх зусиль та вмінь слухати і бачити, зокрема спочатку треба закрити руками вуха і озирнутися, звертаючи увагу на якомога більшу кількість дрібниць. Потім відкрити вуха і закрити очі (руками, певним предметом, заплющити). Тепер треба уважно вслухатися в навколишню атмосферу. Нарешті, третя частина вправи – закрити очі і вуха й постаратися сприймати світ за допомогою інших органів чуття.

Після виконання вправи слід запропонувати учням записати свої відчуття, емоції і враження від того, що відбувалося, з використанням назв самих емоцій. Інша корисна вправа пропонує специфічну рефлексію. Треба намагатися називати емоції, які ви зараз відчуваєте, міркувати, чим ця емоція корисна.

Щоб навчитися саморегуляції, зазвичай рекомендують щодня дві хвилини стояти в «позі лідера»: випрямивши спину і піднявши руки і голову. Треба скласти список проблем. Бажано згадати всі проблеми, які є зараз. Потім необхідно переформулювати всі проблеми в цілі, намагаючись не використовувати «негативні формулювання», тобто частку «не» і слова типу «припинити». Обов'язково простежити за зміною свого емоційного стану.

Корисним може стати прийом «П'ять чому». Наприклад, можна поставити собі питання: «Чому я не вивчив уроки (не підготував домашнє завдання, чому я не читаю тощо)?» До кожної відповіді треба знову ставити запитання «Чому?».

Для тренування емпатії можна використовувати таку гру. Увімкнути телевізор під час демонстрації фільму, відеоролика, а звук не вмикати. Намагатися без слів зрозуміти емоції, які прагнуть передати актори. Можна дивитися і документальні фільми, і ток-шоу, і політичні дебати.

Особливо інтенсивно виконують учні вправу «Струсить емоції із себе». У прямому сенсі: варто порекомендувати дітям обтрусити себе самим або попросити кого-небудь обтрусити, неначе одяг забруднився. Цей метод особливо доречно використовувати учневі, коли він розуміє, що «підхопив» чужі емоції.

Надзвичайну цікавість викликає вправа «Відправ емоції на прогулянку». Для цього необхідно провести невеликий ритуал. Діти пишуть свої емоції на аркуші паперу, роблять з них літачок і відправляють у вікно. Фактично вони викидають власні негативні емоції у сміття. Можливий інший варіант: зробити кораблик і відправити в плавання по річці, тобто придумати свій спосіб «відпустити» свою емоцію в прямому сенсі цього слова. Ритуали впливають не стільки на свідомість, скільки на несвідоме, тому дають змогу швидко вгамувати почуття.

Емоції лежать в основі набуття індивідуального життєвого досвіду. Незалежно від якості емоції допомагають виробляти, закріплювати і зберігати своєрідні форми поведінки або, навпаки, усунути реакції.

Висновки. Емоційний інтелект як здатність усвідомлювати свої емоції та емоції інших дає змогу керувати своїми емоціями та емоціями іншого, на основі чого будувати взаємодію. Високий емоційний інтелект сам по собі може й не бути надійним провісником успішності в роботі. Здатність чітко розпізнати, що відчуває інша людина, дає можливість розвинути таку компетенцію, як уміння впливати на інших людей і надихати їх. Подібним чином людям, які краще здатні керувати своїми

емоціями, легше розвивати такі компетенції, як ініціативність і здатність працювати в стресовій ситуації. Саме аналіз емоційних компетенцій необхідний для прогнозу успішності в роботі.

Емоційна компетентність як інтегративне особистісне утворення містить сукупність емоційних, комунікативних, регуляторних, особистісних властивостей і здібностей, що забезпечують усвідомлення, застосування і регуляцію станів та почуттів інших людей, самого себе. Засобами української мови, використовуючи можливості EQ, педагог має змогу удосконалити, іноді навіть створити налагоджену й зрозумілу систему сприйняття, яка дасть змогу ефективно взаємодіяти з учнями, вчити їх правильно сприймати критику, розпізнавати почуття дорослих та однолітків, адекватно відповідати на них.

Література:

1. Выготский Л. Мышление и речь : собрание сочинений : в 6 т. Москва : Педагогика, 1982. Т. 2. С. 5–361.
2. Геранюшкина Г. Социальный интеллект студентов-менеджеров и его развитие в условиях формирующего эксперимента : дисс. ... канд. психол. наук. Иркутск, 2001. 170 с.
3. Орлова Н. Языковые средства выражения эмоций: синтаксический аспект: на материале современной английской прозы : дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19, 10.02.04 ; Южный федеральный университет. Ростов-на-Дону, 2009. 188 с.
4. Орме Г. Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха. Москва : КСП+, 2003. 272 с.
5. Шаховский В., Волкова П. Эмотивность как принцип познающей и смыслообразующей деятельности сознания. *Мир лингвистики и коммуникации*. 2017. № 50. С. 138–163.
6. Bar-On R. The Bar-On model of emotional-social intelligence. *Psychothema*. 2006. Vol. 18. P. 13–25.
7. Bradberry T., Greaves J. Emotional Intelligence 2.0. San Diego : TalentSmart, 2009.
8. García Sancho E., Salguero J.M., Fernández-Berrocal P. Ability emotional intelligence and its relation to aggression across time and age groups. *Scandinavian journal of psychology*. 2017. № 58 (1). P. 43–51. DOI: 10.1111/sjop.12331.
9. Zeidner M., Matthews G., Roberts R.D. What we know about emotional intelligence: how it affects learning, work, relationships, and our mental health. London : A Bradford book, 2009. 464 p.
10. Mayer J.D., Caruso D.R., Salovey P. The Ability Model of Emotional Intelligence: Principles and Updates. *Emotion Review*. Vol. 8. No. 4. P. 290–300.
11. Petrides K.V., Pita R., Kokkinaki F. The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*. 2007. Vol. 98. No. 2. P. 273–289.

Sichkar S., Denysiuk I. Algorithm for the development of emotional competence and emotional intelligence by means of the Ukrainian language

The article notes the urgency of studying the emotional competence of an individual at the present stage; the theoretical analysis of the concepts of “emotionality” and “emotivity” is presented; the description of emotional and emotive competence of a person with the indication of the attributes distinguishing these categories is given. The formation of emotional competence of the language personality occurs through life experience and real communication within a particular culture. This scientific research considers the problem of the emotional component in the process of learning the Ukrainian language and substantiates the need to study and use emotions in the classroom to reveal the emotional potential of pupils and the development of their emotional competence.

Theoretical methods used: systemic analysis, systematization and generalization of theoretical provisions to clarify the algorithm for the formation of emotional competence by means of the Ukrainian language, and empirical: methods of observation, survey to identify emotional intelligence by means of the Ukrainian language.

The study provides a detailed definition of the concepts of “emotions”, “emotional intelligence”, “emotional competence”, describes their role and functions in the learning process, gives examples of the formation of emotional competence by means of language. It is stated that emotional intelligence as the ability to realize their emotions and the emotions of others allows controlling one’s emotions and the emotions of others and building interaction on this basis. High emotional intelligence in itself may not be a reliable predictor of success. The ability to clearly recognize what another person is feeling provides an opportunity to develop such competencies as

the ability to influence and inspire other people. Similarly, people who are better able to control their emotions find it easier to develop such competencies as initiative and the ability to work in a stressful situation. It is the analysis of emotional competencies that is necessary for the forecast of success in work.

It is concluded that by means of the Ukrainian language, using the opportunities of EQ, the teacher can improve, in some cases, and create a well-established and understandable system of perception that will allow him to effectively interact with pupils, teach them to perceive criticism, recognize the feelings of adults and peers and respond adequately to them. Children’s emotional competence developed in the course of language lessons helps them to understand their inner state, manage it and direct their emotions to achievement of their goals.

Key words: emotional competence, emotional intelligence, learning process, emotion, emotional component, motivation.